16. století

Došlo k všeobecnému poklesu ceny stříbra, a jako jeden z mnoha důvodů jsou i rozsáhlé dodávky z Nového světa. Čeští podnikatelé nepoužívali jmen svatých při pojmenování dolů. Toto k nám přinesla až kolonizační havířská vlna v tomto století.
Technická stránka výroby mince – drahý kov se nejprve přepálením (přepalováním zbavovalo se stříbro pomocí olova přimíšených kovů obecných okysličováním, kterážto očista stříbra se dařila předkům do té míry, že hřivna **stříbra páleného** čili **prantu** /argentum fulminatum / držela nejvýše jeden kventlík kovu cizího) zbavil nečistot a pak se smíchal s přísadou, nejčastěji mědí, na předepsaný stupeň čistoty (**fejn**, zrno). Takto „sazený" kov se lil do „cánů" v podobě prutů, které se vytepávali na „pláty" určité tloušťky , také předepsané. Z nich se vystřihovali kruhové kotoučky „střížky", které po „vybílení" t. j. po vyvaření v stanovených bílících roztocích, dostali pregéři, kteří minci razili.

1515 –16 - Zpráva o stavu a prohlídce dolů přibyslavských: „ Protože jsme z příkazu Jeho Milosti pana nejvyššího mincmistra Království českého (míněn královský nejvyšší mincmistr, byla to nejvyšší funkce ustavená nad ražbou mincí, provozem mincoven a v některých věcech také nad horními věcmi), pana hofmistra (hofmistr byl správce většího horního revíru, zde míněn zřejmě kutnohorský hofmistr) a horního úřadu byli vysláni na přibyslavské doly, abychom je zodpovědně prohlédli a zjištěné skutečnosti Jeho Milosti v popisu bez odkladu odeslali, činíme tak a o těch dolech Mikulášových (jméno provozovatele oněch dolů – snad Mikuláš ml. Trčka z Lípy a na Lichnici majitel panství), když jsma je pečlivě prohlédli, viděli a změřili podáváme tuto zprávu: Především a nejprve je zde ražena štola Boží Pomoci, která má od ústí k hloubení směr ke třetí hodině (hodina – též hóra – měla 15°, tj. 3 hodiny činily 45°, tj. štola směřovala k severovýchodu) a délku 45 láter (cca 90 m), zde je pak v rozmrštěné žíle hloubení, až po okraj zatopené, do kterého jsme slezli, ale rudy na nálomu jsme neviděli, avšak vrchní štajgr (dle Dr. Jangla – štejgýř byl vyšší důlní, vyšší dozorce) a předák dělníků (dle Dr. Jangla – vordmistr byl předák dělníků na dole) těchto hor nás informovali o témž hloubení, že by v něm měly být galenitové rudy mocné dva prsty (dle Dr. Jagla – prst byl necelé 2 cm, tedy úhrnem cca 4 cm) a že má hloubku pouze 4 látra (cca 8 m), od tohoto hloubení v tomtéž dříve uvedeném směru žíly nebo-li po žíle je štola ražena až po štolovou čelbu v délce 19 láter (cca 38 m), toto vše jsme prostřednictvím našich lidí měřili.
– Také je v tomtéž dole druhá štola ražená skrz tvrdou nadložní horninu, směr žíly nebo-li žílu mající směru 6 hodin (90, tj. k východu), a ta má až po štolovou čelbu, kde je (roz)ražena do kříže (ve shodě s Dr. Janglem – nejspíše míněna rozrážka chodeb do kříže, do stran, 60 láter (cca 120 m) . V té jsme v žilách (na žilách, z žil) na dvou čelbách nad štolou vlastníma rukama sekali (patrně vzorkovali, odebírali vzorky) rudy šířky dlaně (dle Dr. Jangla – dlaň měla 5 prstů, tedy cca 10 cm) a někde i prkna (dle Dr. Jangla – prkno byla specifická, dosti neurčitá míra, odvozená od šířky zapažovacího prkna, mělo cca 15 – 18 cm), z kyzy zvrší (převážně kyzové) a někde souvisle čistě galenitové, v téže štole ražené skrz tvrdou nadložní horninu jsou dvě hloubení, rovněž zatopená v důsledku neplacení dělníkům a zanedbání správy, hloubení blíže předku chodby je, jak jsme byli informováni, hluboké 5 láter (cca 10 m) a druhé 12 ½ látra (cca 25 m) a v obou jsou rudy galenitové proniknuté drůzami a kyzy, mocné někde na píď (cca 20 cm) a někde méně, a tu(to) štolu, kdyby byla

celá dobře spravována, považujeme za schopnou pokrýt náklady na důlní provoz a vidíme ji celou jako vhodnou k zafinancování a osazení havíři - *zbytek listiny ztracen*

Překlad: RNDr. J. Vosáhlo, Dr. L. Jangl

1534 – Králem Ferdinand I.Habsburský. - Majitel panství byl Jan Trčka z Lípy. 24. října hora sv. Kateřiny u Přibyslavě – Kašpar Kaufman, správce dolů u Přibyslavě, městské radě o sporu o truhly s Jeorgem Schmelczerem. Městská rada obeslala Kašpara Kaufmana k soudnímu jednání proti Jeorgu Schmelczerovi o truhly (nevíme o nich nic bližšího), které mu, tj. Kašparu Kaufmanovi, předal Thoman Flikher u Walthause Junkhmaira (to byl dosti známý a významný jihlavský měšťan). Kašpar Kaufman se nemůže osobně dostavit a proto posílá zástupce Hannse Holtzera. Žádá, aby rada věc řádně uvážila, neboť truhly převzal jako své vlastnictví od Walthause Junkmaira a Jeorgovi Schmeltzerovi není ničím povinen.

1535 – Je uveden v souvislosti s prodejem palivového dříví v městských knihách v Přibyslavi opět Kašpar Kaufman, správce horního podniku na kopci sv. Kateřiny.Víme tedy, že tu v tomto období probíhala těžba.

1538 – koupil panství přibyslavské Karel z Waldštejna a na Skále

1539 – 23. května, obdržel Karel z Valdštejna a na Skále, majitel panství Polná osvobození od placení desátku na 6 let od krále Ferdinanda I.Habsburského. Dokument se týká dolů pod sv. Kateřinou.V listině je současně připomínaná povinnost vytěžené stříbro prodávat výhradně královské mincovně a ne jinam.V Kutné Hoře se tehdy za norimberskou hřivnu (237-257 g) stříbra platilo 8 zlatých, jeden zlatý po 24 bílých groších. Hřivna měla 16 lotů, lot 4 kvintlíky.

„ My Ferdinand etc. Oznamujeme tímto listem všem, že jsme prošeni od urozeného Karla z Waldštajna a na Polné, věrného našeho milého, abychom jemu a spolu jeho kverkóm jeho s ním, kteříž na gruntích na horách střiebrných u Přibislavě pod svatů Kateřinů ležící dělati a pavovati úmysl mají, frystunk a obdarování naše milostivě dáti ráčili, a poněvadž ty hory, jak jsme spraveni, ***v nově začaté*** *a toliko skrze zvláštní milosti, obdarování a svobody vyzdviženi by býti mohli, ráčili jsme pro dobré a pro* ***vyzdvižení těch i jiných hor*** *dotčenému Karlovi z Waldštajna jakošto kverku a podle toho spolu kverkóm jeho, kteříž by na dotčených horách pavovali a nakládali, desátku urbury díl náš, který nám na každých horách spravedlivě náleží, za šest leth pořád zběhlých vysvoboditi a jim k užitku jich pustit. A tímto listem vysvobozujem a k užitku jim pouštíme tak a na ten způsob, že oni kverci na dotčených horách a gruntích do těch leth nadepsaných od desátku urbury, která by nám náležela, svobodni býti mají a jí nám dáviti povinni nebudú. A nadto veyzše jim tuto milost činiti ráčíme, že* ***jim za střiebra****, která na dotčených horách dobudou a nadělají, do těch svrchu psaných leth za každú hřivnu váhy Nornberské vosm zlatých rejnských, zlatý za čtyrměscítma grošův českých počítajíc, z komory naší dávati a platiti. A proti tomu také oni pod uvarováním stracení tohoto frystunku a milosti naší nikam jinam taková střiebra naž toliko do komory a minci naší české, do které bychom jim skrze zřiezené rady komory naší v královstvie českém ukázati ráčili, dávati mají a povinni budou a po vyjití těch let má tento frystunk a milost naše zase zdvižena a v nic obrácena býti. Avšak pak jsme spraveni, že někteří páni gruntovní, kteříž sobě od nás frystunky vyžádají a vyjednávají, jměli by desátek, který v těch frystuncích všem kverkuom do leth jistých odpouštěti ráčíme, od kverkuov žádati a bráti a k svému užitku obraceti, a tak tudy kverci od hor pouští a uchází, neb ne oni kverci, ale páni*

těch gruntuov frystunkuov a milosti naší užívají, ještě přitom ta vuole naše není, neb frystunkové naši se na všecky kverky vztahují, aby tudy hory vyzdviženy býti mohly, a protože jest vuole naše vuobec, aby ne jednom páni gruntovní takového frytunku sami užívali, ale též společně všiskni kverkové snimi jako oni sami užívati bez překážky mohli. Tomu na svědomísekret néš královský k listu tomuto jsme přitisknúti přikázali. Dán na Hradě pražském ve čtvrtek před slavným hodem Ducha svatého léta od narození Syna božieho tisicieho pětistého třiczátého devétého a královstvie našich římského devátého a jiných třinástého"
Překlad p. Pátková Praha

1545 – Karel z Waldštejna a na Skále pozbyl osvobození od placení desátku od Ferdinanda I.

1551 - 30. duben – Králem Ferdinand I. Majitel panství Karel z Waldštejna a na Skále. Jiří Moškovic - hejtman na panství Polná odpovídá na stížnost kverků na tomto panství proti Martinu Krejčímu, kvůli nějakému peněžnímu doplatku.
- z Polné odevzdáno do Kutné Hory do mincovny 27 hřiven 5 lotů 3 kvintlíky stříbra cca 6,927 kg
- z Přibyslavi odevzdáno do Kutné Hory do mincovny 47 hřiven 1 kvintlík stříbra cca 11,903 kg

1554 – Karel z Waldštejna a na Skále
- z Přibyslavi odevzdáno do Kutné Hory do mincovny 1 hřivna 1 kvintlík stříbra cca 0,257 kg

1556 – Kateřina z Waldštejna
- z Přibyslavi odevzdáno do Kutné Hory do mincovny 62 hřivny 7 lotů 2 kvintlíky stříbra cca 15,815 kg

1557 – Kateřina z Waldštejna
- z Přibyslavi odevzdáno do Kutné Hory do mincovny 49 hřiven 4 loty 4 kvintlíky stříbra cca 12, 485 kg

1558 – Panství Polná patřilo Kateřině z Waldštejna.
Odevzdáno stříbra z hor přibyslavských do Kutnohorské královské mincovny:

Po prvé	1 hřivna	6 lotů	
Item	3 hřivny	3 loty	2 kvintlíky
Dále	6 hřiven	5 lotů	3 kvintlíky
Opětně	5 hřiven	7 lotů	3 kvintlíky

1559 – Ferdinand I. Zrušil soukromý výkup stříbra a tím i instituci erckaféřů. Výkup rud i hutnění převzala královská komora a ruda i kyzy se měli platit podle obsahu stříbra ne podle dohody mezi kupujícím a prodávajícím. Po zrušení rudokupců přicházela bez mála všechna ruda do hutí královských a stříbro z hutí soukromých nacházíme později v účtech toliko zřídka, neboť se úředníci královští snažili docílit toho, aby hutě soukromé zanikly a veškeré tavení, aby se soustředilo v několika hutí královských.
- Kateřina z Waldštejna - z Přibyslavi odevzdáno do Kutné Hory do mincovny 6 hřiven stříbra

- 19. srpna došlo mincovním řádem ke zrušení pražské groše a zavedeno počítání na tolary, rýnské zlaté a krejcary

1562 - 26. květen – Leopold Kugler, perkmistr na hoře sv. Kateřiny u Přibyslavě, žádá Jihlavskou radu, aby poslala dvě sporné strany do sv. Kateřiny, dolu u Přibyslavě.
- odevzdáno do královské mincovny v Kutné Hoře z hor přibyslavských :
63 hřiven 9 lotů 2 kvintlíky stříbra

1563 – 20. února přinesli měšťané polenští Jan Doubek a Jan Votruba pět pliků stříbra, oznamujíce, že by z hor přibyslavských urozenému Pánu Zachariáši z Hradce náležeti mělo:
Nr 1, 17 hřiven 13 lotů 1 kvintlík
Nr 2, 15 hřiven 9 lotů
Nr 3, 10 hřiven 12 lotů
Nr 4, 8 hřiven 4 loty 2 kvintlíky
Nr 5, 1 hřivna 8 lotů
- stříbro použito na ražbu mince zvané Bílí peníz

1564 – odevzdáno do královské mincovny v Kutné Hoře z hor přibyslavských:
- 20 hřiven 3 loty 1 kvintlík stříbra

1564 – 11. srpna prostřednictvím Augustina Prandnera odevzdáno z hor přibyslavských do královské mincovny v Kutné Hoře stříbra – 19 hřiven 1 kvintlík
- 3. listopadu Hanuš Vogl a Hynek Bartoš odevzdali dva pliky stříbra:
Nr 1, 22 hřiven 5 lotů 1 kvintlík
Nr 2, 17 hřiven 6 lotů 1 kvintlík

1566 – 3. února od Jana Doubka odevzdáno do královské mincovny v Kutné Hoře :
27 hřiven 8 lotů 1 kvintlík stříbra
- 25. března od Šimona Schreibra v Polné 20 hřiven stříbra

1567 – 11. ledna od Augustina Prandnera odevzdáno do královské mincovny v Kutné Hoře:
15 hřiven 15 lotů 2 kvintlíky stříbra
- 24. srpna 20 hřiven 1 lot 1 kvintlík

1569 – zboží a mzdy se počítali: 1 groš český – 2 groše míšeňské – 7 bílých peněz - 14 malých peněz a přepočet na krejcarové mince 1 krejcar – 3/7 groše českého působil problémy

1571 – zpráva kutnohorského hofmistra Ludvíka Carla , který označuje Puchperkem návrší nad Sázavou s množstvím obvalů, čili jde o „puperneker Gebirge“

1574 – Majitelem panství byl Zachariáš z Hradce. 21. srpna od Václava a Martina Schmelcra v Přibyslavi odevzdány čtyři pliky stříbra do královské mincovny v Kutné Hoře:
Nr 1, 14 hřiven 4 loty 2 kvintlíky
Nr 2, 11 hřiven 10 lotů
Nr 3, 9 hřiven 10 lotů 3 kvintlíky

Nr 4, 19 hřiven 15 lotů

Bez data –	Dominica neděle Miserere	48 hřiven 4 loty 3 kvintlíky
	Dominica Justus	1 hřivna 1 kvintlík

1577 – Králem Rudolf II. - Zachariáš z Hradce si nechal vyrobit křeslo. Podle zápisu v urbáři Telčského panství vážilo úctyhodných 43 kg a navíc bylo pozlaceno 1,1 kg zlata. Podle historických záznamů a osobních poznámek v deníku velmože pocházelo stříbro určené na výrobu křesla "ze stříbrných dolů Přibyslavských". Tyto se nacházeli na jeho panství. V deníku Zachariáše z Hradce je poznamenáno, že za výrobu bylo zlatníkovi zaplaceno 668 kop grošů míšeňských a hodnota drahých kovů vyčíslena na 2 156 kop stejné mince.Dále je poznamenáno, že bylo vyrobeno ještě několik stříbrných židlí a stůl. Jakékoliv podrobnosti k tomuto vybavení však chybí.

1578 – V úterý 18.11. bylo možno poprvé obdivovat křeslo v Telčském zámku a Zachariášovi z Hradce bylo tehdy 51 let. Následující popis křesla je převzat z článku "Příběh renesančního křesla"od Josefa Hrdličky a rekonstrukci nákresu provedl František Mareš: "Křeslo stálo na čtyřech nohách navzájem propojených trnožemi. Čtyřboké nohy, spočívající na patce a medailony ozdobeném podstavci, nesly na svých bocích hermy ve tvaru mužských polopostav. Na nohy nasedal sedlákový rám, tvořený čtyřmi luby, v rozích navíc zdůrazněnými plastickou výzdobou. Na předním a obou bočních lubech měly z vnější strany místo vždy tři smaltované medailony. Nad bočními luby byly umístěny područnice, nesené zpředu na každé straně polosloupem, přecházejícím do polopostavy atlanta a obohacené ještě drobnou plastikou. Jejich zadní stranu zdobili delfíni, atribut boha moře Neptuna. Zadní části masivních čtyřbokých područnic nesli dva Satyrové, zpodobnění jako lidské postavy s koňským ohonem, ušima a nohama. Dva sloupy, vycházející z područnic a držící mezi sebou lenoch, měly obdobný tvar jako nohy židle. Na vrcholu každého sloupu stál pozlacený štítonoš, nesoucí na levé straně erb Zachariáše z Hradce a na pravé znak jeho první manželky Kateřiny Hradecké z Valdštejna. Nad hlavami štítonošů završovali celé dílo dva pozlacení ptáci, snad pelikáni či orli. Jednoduchý a neveliký čalouněný lenoch zdobily na horním okraji čtyři růže".

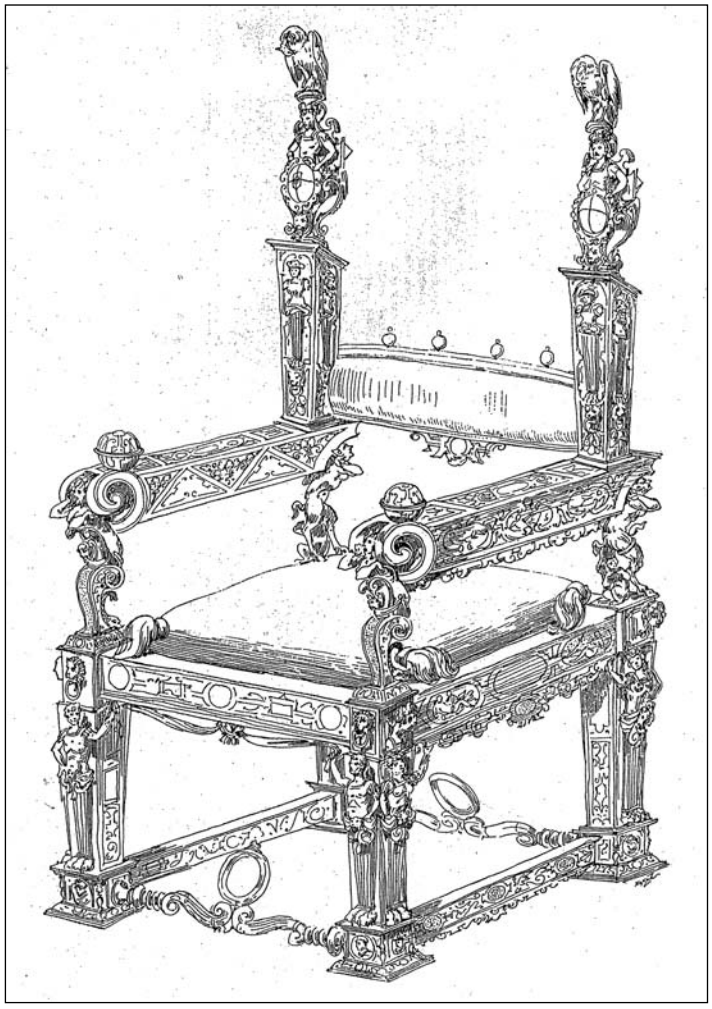

1581 26. září – královský český vrchní hornický správce Lazar ze Schreckensteinu (nejuznávanější a nejznámější hornický úředník v Čechách v 16.století) ve své písemné zprávě Královské české komoře o hornictví uvádí:

"že již v onom čase na bývalých haldách a dolech se nacházejí
"vysoké stromy. Nebylo také od dolování upuštěno v důsledku ne-
"dostatku rudy, přičemž byť byly některé staré jámy otevřeny a
"v těchto starých místech ruda byla nalezena, -protože ale v
"důsledku dřívějších událostí a překážek dostavila se nechuť
"k hornictví, takže nikdy v uvedeném pohoří se už vážně nepřikro-
"čilo k dílu.